

Lesoni Tonga Mo e Anga Fakafonua

Kalasi: Foomu 6

'Iuniti 2: Anga 'o e Nofofaka-Tonga

Topiki : Nofo 'a Kainga

Taimi: Uike 5

Ngaahi 'Ilo: Fa'unga 'o e nofo 'a kainga 'i he senituli 19 -21

Note

Ko e nofo 'a kainga ko e , 'ulumotu'a 'a ia koi a 'oku 'ulu pe taki he nofo 'a kainga. '

Lakanga he nofo 'a kainga

1. 'ulumotu'a
2. Kui
3. Mehikitanga
4. Fa'etangata
5. Tamai
6. Fa'e
7. Fanau
8. Fakafotu
9. 'ilamutu

Ngaahi lakanga he nofo 'a e kolo

1. Kakai
2. 'ofisa kolo
3. Kau faifekau
4. Tangata'eiki 'o e kolo
5. Kau fine'eiki
6. To'utupu
7. Longa'i fanau
8. Matu'a tauhi fanau
9. Pule fakavahe

.

Ouau Faka-Tonga

1. Mali
2. Putu
3. Fai'aho
4. Taumafa kava
5. Pongipongi tapu

Ko e mo'ui 'oe nofo 'a kainga na'e fetokoni'aki, fevahevahe'aki, fetauhi'aki honau va pea nau fetukulolo'aki 'o taki taha 'ilo 'ene ngaue 'oku totonu ke fakahoko. 'Ikai ke fai ha felakaaki he ngaahi lakanga, Na'a nau taki taha tu'u pe hono lakanga.

1. Koka'anga
2. Lalanga
3. Toutu'u
4. Tou ngaue (ngaue kautaha pe huo 'a e kakai tangata)

1. Fakalekesi: Koe tupu mei fale Tonga mei leke 'a ia koe loki mohe ia. Ko hono 'uhinga ko e fakafeinga'i ke faka'ulungaanga lelei, akonaki'i , na'ina'i
2. Kaliloa : Koe lea mei nofo 'a e famili ko e kali ko e pilo pe ko e 'olunga 'anga ia 'o e kakai Tonga. 'A ia ko e kaliloa 'oku 'uhinga ia ki he nima 'o e fa'e he'ene mafao atu kae 'olunga ki ai 'a e fanau.
3. Veitapui: ko e fetauhi'aki e faka'apa'apa 'i he va 'o e tuonga'ane mo e tuofefine
4. Veitokai : fetauhi'aki 'a 'ete mahu'inga'ia mo e faka'apa'apa
5. Mohe ofi : ko e 'uhinga pe ia ki he taimi 'oku te fanongo ai ki he akonaki 'a e fa'e 'o fai ki ai, 'a ia ko e mohe ofi ko 'ete ofi he tafa'aki 'o 'ete fa'e'
6. Mata kainga: koe 'uhinga ki ha taha 'oku fie famili mai kia kita.
7. Va'ava'a ka ko e tangata: ko e 'uhinga ki he tupu 'a e famili 'oku te tupu kita he tangata kae tupu 'a Mele he fefine, 'a ia 'oku mo tautehina kui. 'A ia 'oku va'ava'a 'a e famili.

1. Hiki mai ha lakanga he nofo 'a e kolo. (SL1)
2. Hiki mai ha lakanga he nofo 'a kainga. (SL1)

3. Tohi mai ha ngaahi ngaue pe ngafa faka-Tonga 'oku fakahoko fakatokolahi. (SL2)
4. Tohi mai ha ngaahi makatu'unga na'a ne faka'ai'ai mo poupou'i 'a e ma'uma'uluta 'o e nofo 'a kainga, (SL2)
5. Fakamatala ki he tu'unga na'e 'i ai 'a e nofo 'a kainga 'i he senituli 19 'o fakatatau ki he tokolahi 'o e kakai mo hono 'ataakai. (SL3)
6. Fakamatala ki he fekau'aki 'a e fehikitaki 'a e kakai pea mo e uesia 'o e fa'unga 'o e nofo 'a kainga. (SL3)

7. Fakamatala'i 'a e kaunga 'a e nofo 'a kainga pea mo e tu'unga malu mo ma'uma'uluta 'a Tonga fakalukufua. (SL3)

8. Fa'u ha'o fakamatala ki he kaveinga ni , “ Ko e nofo 'a kainga 'oku ne fakakoloa 'a Tonga.” (SL3)

9. Fa;u ha'o fakamatala ki he 'uhinga 'oku kei tokoni mai 'a e kainga Tonga nofo mu;l ki honau kainga 'oku 'i Tonga ni. (SL3)

10. Fakahoa 'a e mo'ui fakafo'ituitui mo e mo'ui fakatokolahi (nofo 'a kainga) SL3

11. Fa'u ha'o fakamatala ke ne hulu'I mai ha 'ata mahino 'o e kaunga 'a e tekinolosia 'o onopooni ki he ngafa 'o e nofo 'a kainga. (SL3)

12. Laaulea mai ki he kaveinga ni, "Oku kei Tonga pe 'a Tonga ko e kei malu e nofo 'a kainga. (SL4)

13. Fa'u ha'o fakamatala ki he kaveinga, " Ko e nofo 'a kainga ko e fakava'e malohi ia ki he fa'unga pule lelei mo kaukaua 'ihe nofo 'a e fonua. (SL4)

Ngaahi 'Ilo : Anga hono fokotu'utu'u 'o e nofo 'i he ngaahi kolo 'i he senituli 19 'o a'u mai ki he kuonga ni.

Note

Na'e hoko 'a e hake mai 'a e lotu fakakalisitiane ke ne uesia 'a e mo'ui 'a e kakai mo 'enau tui. Na'e lava heni ke liliu ke ne ta'ofi 'a e ngaahi faiva mo e anga 'o e founa lotu ;a e kakai. 'ikai ke ngata ai na'e ta'ofi mo hono ngaue popula 'aki 'e he hou'eiki 'a e kakai 'o e fonua pea malava ke nau pule pe ki he'enau koloa pe 'a nautolu.

Na'e hoko 'a e tau ke femotumotuaki ai 'a e ngaahi va he nofo 'a kainga 'o malava ken au feta'aki mo iku mole ai 'a e mo'ui tupu mei he tau fakalotofonua. Ne mole ai 'a e faka'apa'apa mo toka'i , tauhi va moe mamahi'i 'o e fatongia.

Ko e fotunga foki 'o e nofo na'e fale fakataha 'a e matu'a mo e fanau fefine pea tu'u 'i loto malie honau fale kae langa takataki 'a e fale 'o e fanau tangata ke nau 'ataki'i mo malu'i 'a e fanau fefine 'i loto. Na'e 'ikai ke mohe fakataha 'a e fanau tangata mo e fanau fefine ha fale pe 'e taha. Ka ko e kuonga ni he hake mai 'a e fakalakalaka 'oku fale fakataha pe fanau tangata moe fanau fefine,

Ko e fale Tonga na'e vahe tolu ko loto ko e loto fale ia pea ko e ongo taa'i fale ko e leke ia 'o e tamai pea mo e leke 'o e fanau fefine fakataha mo e fa'e. 'Oku 'l tu'a 'a e peito mo e feleoko 'oku langa ke tanaki ki ai 'a e tokonaki pe ko e ma'ala.

Na'e ngoue pe ki 'uta pea na'e mavahe pe 'a e falemalolo he taimi ko ee.

Lohu loa – Ko e mehikitanga ia 'ete tamai

Lohu Nou – ko hoto mehikitanga ia 'oku fahu 'ia kita pe ko e tuofefine ia 'o 'ete tamai

Fa'e huki – tuonga'ane si'isi'i ia 'ete fa'e (taimi 'oku te mali ai, ka 'ikai 'oku 'omai 'ene fanau 'a e tuinga'ane si'isi'i 'o 'ete fa'e

Ha'atukau: tuofefine 'o e tangata mali 'oku fakafe'ao ki he fefine mali 'o 'ave 'ene koloa pe mohenga ki he 'api 'o e tangata.

Liongi: Ko e toko taha 'oku tu'a ki he putu. 'A ia ko e fakalea mahino ko e taha 'oku mate ko hoto mehikitanga pe ko e fanau hoto mehikitanga 'oku te liongi ai.

Ngaue.

1. Tohi mai ha me'a ne uesia ai 'e he tau fakalotofonua ;a e anga 'o e nofo 'a e kakai.(SI1)

2. Tohi mai ha liliu 'e ua ki he mo'ui 'a e kakai talu mei he hiki mai 'a e kau fai misinale.(SL2)

3. Hiki msi 'a e ngafa 'o e
 - i. Liongi (SL1)
 - ii. Ha'atukau (SL1)

4. Fakamatala'I 'a e ngaahi liliu kuo hoko he kuonga 'o onopooni fekau'aki mo e fokotu'utu'u 'o e anga 'o e nofo 'a e kakai Tonga. Hange ko hono fakalokiloki 'o e fale, feitu'u 'oku tu'u ai 'a e peito, feleoko, fale malolo, mo e ngoue'anga., (SL3)